

АНАЛИЗ ОТДЕЛЬНЫХ ПОЗИТИВНЫХ ПОСЛЕДСТВИЙ ТРУДОВОЙ ЭМИГРАЦИИ В УКРАИНЕ

Т. И. Ромашенко, Е. Н. Ромашенко,

(Черкасский национальный университет им. Богдана Хмельницкого, г. Черкассы, Украина)

Будучи полноценной составляющей мирового хозяйства, Украина на протяжении последних двух десятилетий активно интегрируется в международный рынок труда.

Внешнее перемещение трудовых ресурсов приводит как к позитивным, так и негативным последствиям. Причем в последнее время в научных и политических кругах все чаще звучат мысли о том, что влияние трудовой миграции на социально-экономическое развитие Украины имеет больше преимуществ, нежели недостатков.

К позитивным последствиям трудовой миграции, в первую очередь, относят возможность ощутимого улучшения материального положения непосредственных мигрантов и их семей. На это указывают сами мигранты, более 62 % которых убеждены в том, что трудовая миграция положительно повлияла на их благосостояние [1, с. 62]. **Непосредственное позитивное влияние занятости за рубежом проявляется в лучших жилищных условиях трудовых мигрантов в сравнении с остальным населением страны.** Так, почти 79 % от общего числа украинских «гастарбайтеров» считают их хорошими. Объяснения этому следует искать в том, что около 60 % домохозяйств, в которых есть трудовые мигранты, направляют заработанные за рубежом средства на строительство, приобретение или обустройство уже имеющегося жилья [2, с. 111].

Помимо этого, домохозяйства трудовых мигрантов отличаются лучшей обеспеченностью товарами длительного пользования. Скажем, разница в уровнях обеспеченности семей трудовых мигрантов и остальных домохозяйств автомобилями, компьютерами и спутниковыми антеннами составляет соответственно 3, 10 и 29 раз в пользу первых [1, с. 60].

На Западе трудовую эмиграцию принято считать «предохранительным клапаном», благодаря которому на внутреннем рынке труда происходит ослабление напряжения – снижается уровень зарегистрированной и скрытой безработицы [3, с. 230]. С подобной точкой зрения соглашаются и отечественные ученые, считающие, что благодаря выезду украинской рабочей силы за границу количество безработных в стране снижается в 2,5 раза [4, с. 19].

Среди преимуществ трудовой эмиграции некоторые исследователи отмечают и то, что средства, полученные украинскими работниками за рубежом, могут стать основой для открытия собственного дела на родине [5, с. 141]. Как свидетельствуют отдельные социологические исследования, подавляющее большинство тех членов домохозяйств трудовых мигрантов, которые занимаются предпринимательской деятельностью, использовали для ее учреждения деньги, заработанные в другом государстве. По некоторым подсчетам, почти 20 % домохозяйств, в составе которых есть трудовые мигранты, занимаются собственным бизнесом. В целом же по Украине этот показатель для всех домохозяйств ниже в несколько раз [2, с. 112]. Финансовый капитал, привозимый работниками из других стран, направляется на создание малых и средних предприятий в определенных сферах народного хозяйства. Ведущей среди них является торговля (около 72 % от общего числа созданных предприятий), сфера услуг (11,5 %) и транспорт (7,5 %) [1, с. 59].

Заслуживает внимания и вклад трудовой миграции в развитие образовательного потенциала государства. Речь идет о том, что трудовая миграция повышает спрос на образовательные услуги в Украине, так как деньги, заработанные за рубежом, достаточно часто используются для учебы детей мигрантов или их самих в высших учебных заведениях. Ярким примером этого служат западные регионы страны. За годы независимости число студентов вузов увеличилось здесь больше чем в 2,5 раза [6, с. 106]. Стоит отметить, что такие темпы роста количества студентов в этих областях значительно превосходят общеукраинский показатель.

Очевидно, что перечень позитивных последствий украинской трудовой эмиграции может быть продолжен. Однако в отличие от некоторых зарубежных и отечественных ученых, для которых трудовые

емігранти – «герої сьогодняшнього часу» [7, с. 81], ми далеко від того, щоб абсолютизувати те переваги, які здатна нести в собі зовнішня трудова міграція.

Во-перших, позитивні результати міжнародного переміщення вітчизняних трудових ресурсів мають достатньо суперечливий характер. Справа в тому, що наше державство може рахувати на позитивне соціально-економічне вплив трудової еміграції лише тоді, коли в країнах перебування вітчизняних «гастарбайтерів» і в самій Україні скляться певні умови, які будуть здатні до такого впливу привести. Інакше, як зауважують окремі дослідники, міграція за кордон, спрямована виключно на споживання, має мінімальні позитивні результати для економіки України [8, с. 129–130]. Таким чином, відсутність згаданих передумов може трансформувати потенційно позитивний вплив трудової міграції в нейтральний, а то і негативний. В сучасній Україні достатньо часто проявляється як раз останній сценарій.

Во-других, говорячи про позитивні наслідки виїзду української робочої сили за кордон, не слід забувати про те, що існують і негативні сторони цього явища. Останніх, на наш погляд, на порядок більше. Крім того, їх вплив на розвиток України в рази важливіше.

З урахуванням сказаного, думається, що ні про яку ідеалізацію позитивних наслідків трудової еміграції не може бути й мови. Більше того, наявність неоднозначного впливу міграційних процесів на розвиток нашої держави повинно бути обов'язково враховано при розробці і реалізації державної міграційної політики. Окремі положення останньої повинні стосуватися не содействия трудової еміграції [9], наприклад, для отримання міграційного капіталу (валютних переводів), а створення в Україні гідних умов життя, які б дали можливість національним трудовим ресурсам працювати на благо власної держави.

Література

1. Трудова міграція громадян України. Біла книга / О. Хомра [та ін.]; під ред. В.Я. Шибко. – К.: Київський університет, 2006. – 201 с.
2. Малиновська, О. Мігранти, міграція та Українська держава: аналіз управління зовнішніми міграціями / О. Малиновська. – К.: Вид-во НАДУ, 2004. – 236 с.
3. *Martin, Ph.* Managing Migration: the Promise of Cooperation / *Ph. Martin, S. Martin, P. Weil.* – Lanham, MD: Lexington Books, 2006. – 276 p.
4. Міграція населення як чинник соціально-демографічного та економічного розвитку // Міжнародна міграція та розвиток України в контексті європейської інтеграції: зб. матеріалів Міжнар. наук. конф. / О. С. Власюк (заг. ред.), О. А. Малиновська (упор.). – К.: Фоліант, 2008. – С. 10–22.
5. Дяченко, Б. Європейський ринок праці в системі міжнародної міграції трудових ресурсів / Б. Дяченко [та ін.] // Економіка АПК. – 2005. – № 2. – С. 138–143.
6. Взаємозв'язок міграції та підготовки кадрів в Україні: регіональні особливості // Українська міграція до Європи та розв'язання пов'язаних із нею регіональних проблем: зб. матеріалів міжнар. наук. конф. / О. С. Власюк (заг. ред.), О. А. Малиновська (упор.). – К.: Фоліант, 2008. – С. 104–112.
7. *Stalker, P.* Workers Without Frontiers: The Impact of Globalization on International Migration / *P. Stalker.* – Boulder: Lynne Rienner Publishers, 2000. – 163 p.
8. Повернення мігрантів: проблеми та спроби регулювання // Українська міграція до Європи та розв'язання пов'язаних із нею регіональних проблем: зб. матеріалів міжнар. наук. конф. / О. С. Власюк (заг. ред.), О. А. Малиновська (упор.). – К.: Фоліант, 2008. – С. 123–135.
9. Гайдучкий, А. Евробатраки / А. Гайдучкий // Бизнес. – 2007. – № 16. – С. 23–27.